

Øyepål

Foto: MA RENNØ

Øyepål – *Trisopterus esmarkii*
Andre norske navn: Augnepål, øyepale
Familie: Gadidae (torskefamilien)
Gyte- og leveområde: Nordlige del av Nordsjøen
Føde: Krepser, raudåte, krill og pilormer
Levetid: Sjelden over 3 år
Maks størrelse: 20 cm og 0,1 kg
Særtrekk: Øyepål er en av våre minste, men mest tallrike torskefisk

Nøkkeltall:

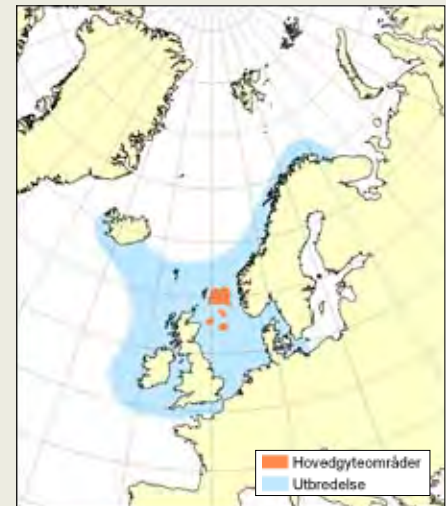
KVOTE 2013: EU-kvoten er 187 000 tonn, og norsk kvote er 137 000 tonn
KVOTE 2011 (NORSKE FARTØY): 25 000 tonn, landet 4 564 tonn
FANGSTVERDI 2011: (NORSKE FARTØY) 10,4 millioner kroner

Status og råd

Gytebestanden av øyepål var under kritisk grense i perioden 2004–2006 etter flere år med svak rekruttering. Deretter fulgte en periode med bedre rekruttering, men i 2010 og 2011 var rekrutteringen igjen svak. Derimot er 2012-årsklassen sterk, og gytebestanden vil være trygt over kritisk grense i 2014. Ingen forvaltningsstrategi er avtalt for øyepål, og ICES gir derfor råd i henhold til tre biologisk bærekraftige forvaltningsstrategier; fast fiskedødelighet ($F=0,35$), fast TAC (50 000 tonn) og en strategi for gjenværende biomasse (escapementstrategi) der gytebestand skal være større enn 150 000 tonn 1. januar etter avsluttet fiskeriår. Sistnevnte strategi har dannet grunnlaget for kvotefastsettelsen de senere år. Fordi øyepål er en kortlevd art og mest sannsynlig en éngangsgyter med en høy rekrutteringsvariasjon, kan gytebiomassen variere mye mellom år. Dette resulterer i en stor bestandsdynamikk, med sterkt varierende kvoter, uten muligheter til å gi pålitelige langtidsprognoser. Den svake rekrutteringen i 2010 og 2011 tilsa at gytebestanden i 2013 ville være langt under 150 000 tonn selv uten fiske i 2012, men med en meget sterk rekruttering i 2012 ble det åpnet opp for et begrenset fiskeri siste kvartal 2012. ICES tilrår en kvote på opptil 393 000 tonn for 2013, men på grunnlag av nye bestandsundersøkelser første kvartal 2013 vil det foreligge et oppdatert råd i løpet av første halvår 2013. ICES bemerker at det ut fra en økosystembetragtning er viktig å beholde en bestand som kan sikre matgrunnlaget for ulike predatorene.

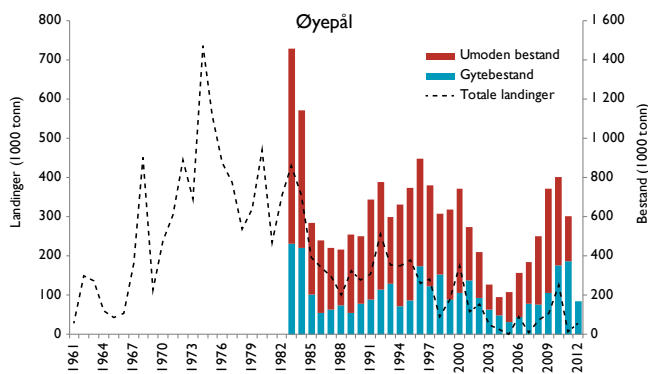
Fiskeri

Fisket etter øyepål foregår med småmasket trål på dypt vann langs Norskerenna og over mot Fladen, ofte i kombinasjon med fisket etter kolmule. Utviklingen i landingene er vist i figuren. Det er i hovedsak Danmark og Norge som beskatter bestanden. Etter omfattende regulering, med blant annet avstengning av et stort område på Fladen øst for Shetland og begrensning av bifangst, avtok landingene betydelig fra en topp på 740 000 tonn i 1974. I 2010 ble det innført påbud om sorteringsrist i det norske øyepålfisket for å redusere bifangstene ytterligere. På 1990-tallet svingte de totale landingene rundt et gjennomsnitt på 150 000 tonn. I de senere årene har landingene vært beskjedne som følge av dårlig rekruttering og periodevis stenging av det direkte fisket. Fisket av øyepål var stengt i 2005, gjenåpnet i andre halvdel av 2006 og stengt på nytt i 2007. I 2010 landet norske fiskere 61 000 tonn, det høyeste siden 1994, mens danske landinger av øyepål i 2010 var 65 000. I 2011 og 2012 var de norske landingene henholdsvis 3000 og 4600 tonn, og de danske landingene henholdsvis 4000 og 23 000 tonn. Danskene har historisk også fisket øyepål i Skagerrak; gjennomsnittlig 20 000 tonn årlig i perioden 1979–1998. De fem siste årene har det imidlertid nesten ikke vært landet øyepål fra Skagerrak.

Fakta om bestanden:

Øyepål er en liten, kortlevd torskefisk som lever i dyp fra 50 til 250 meter. Arten har vid utbredelse i østre deler av Nord-Atlanteren, men er mest tallrik i Nordsjøens nordlige deler, i området øst for Shetland (Fladen) og langs vestkanten av Norskerenna. Øyepål opptrer i store stimer, som regel over mudderbunn. Den spiser hovedsakelig krepser, og da særlig krill og raudåte. Øyepål blir selv spist av en rekke større fisk som torsk, hvitling og sei, og av sjøpattedyr. Arten er derfor et viktig bindeledd i næringskjeden. Gytingen foregår i området mellom Shetland og Norge i perioden januar–mai. Egg og larver driver med de frie vannmassene og transporteres blant annet inn i Skagerrak. Før kjønnsmodning vandrer øyepålen tilbake til de nordlige delene av Nordsjøen. Omkring 10 % av bestanden gyter første gang som ettåringer, mens resten blir kjønnsmoden som toåringer.

Bestand og fangst av øyepål.
Stock size and landings of Norway pout.

Kontaktperson: Espen Johnsen | espen.johnsen@imr.no